

MAGNUS, EN GAMMEL FANGER I SCORESBYSUND-DISTRIKTET

Af radiosondeassistent *Ib Tøpfer*

Første gang jeg talte med Magnus var i september 1953, få dage efter at årets sidste skib havde rundet pynten ved Kap Tobin for hjemadgående. Den første sne var netop faldet og havde dækket landskabet med et udjævnende, hvidt dække, og jeg var ude på en lille rundtur for at betragte Kap Tobin i den nye forklædning. Jeg var kommet hertil to måneder tidligere og havde kun set den nøgne klippegrund, som overalt var oversået med affald og hundeefterladenskaber. Ved et kajakstativ på klipperne nede ved vandet sad Magnus med en 89'er mellem knæene og dampede på sin pibe, medens han så ud over bugten. En masse træspåner omkring et næsten færdigt kajakskrog vidnede om, at han havde været ved at snedkerere, men nu holdt sig et hvil; og ved at spejde efter sæl medens han holdt rast, forenede han det nyttige med det behagelige. Som han sad der, afslørede kun hans grå hår og skæg, at han var godt oppe i årene. Hans træk var friske og hans øjne levende.

Da han fik øje på mig, hilste han hjerteligt ved at slå ud med hånden og sige „godav“, hvorpå han gav sig til at snakke løs. Efter kun to måneders ophold kunne jeg selvfølgelig ikke konversere på grønlandsk, men ikke desto mindre forstod jeg langt det meste af, hvad han sagde takket været hans fantastiske evner som skuespiller. Ved hjælp af tonefald, mimik og fagter fik han spurgt mig, hvor jeg boede, om jeg havde søskende, om mine forældre levede og hvad jeg skulle bestille på vejrstationen, og derefter begyndte han en længere udredning af sine egne familieforhold.

Lidt efter gjorde han en pause og gav sig til at pusle med sin pibe. Jeg havde nok bemærket, at det ikke var almindelig tobak, den var stoppet med, men først nu så jeg, hvor specielt indholdet var. Langsomt og omhyggeligt fjernede Magnus noget, som lignede en sort cigarstump og puttede det i munden. Med sin kniv gav han sig derefter til at skrabe pibehovedet grundigt ud, og også smulerne fra dette arbejde kom i munden med en mine, som ganske tilkendegav, at der her var tale om en virkelig delikatesse. Da han havde kikket pibehovedet godt efter

Magnus på besøg.

Foto: Ib Tøpfer

og havde strammet beviklingen, der holdt pibespiden på plads, var tiden inde til at stoppe påny. En frisk, men tilpas udblødt tykskrå, som han havde gemt i munden, blev forsigtigt rullet op, så han havde et sort, tilsovset tobaksblad. På dette lagde han noget groft skåret shagtobak, hvorom bladet så igen blev rullet sammen. Endelig stak han den ene ende af den således frembragte „skrå“ i munden for at sutte den i form, så den kunne passe ned i piben. Hver eneste detalje i fremstillingen blev foretaget med så stor alvor og omhyggelighed, at det kunne minde om en ceremoni.

Da dette var overstået, vendte han tilbage til sine beretninger. De kom nu til at dreje sig om fangst, da jeg havde gjort ham forståeligt, at jeg gerne ville

høre noget om denne livsvigtige beskæftigelse. Havde hans tidligere fortælling været interessant, så blev det følgende direkte fængslende. Man kunne straks mærke, at dette var hans domæne. Han gik op i fortællingen med liv og sjæl, og jeg blev vidne til „opførelser“ af adskillige fangstture. Man fulgte ham i kajakken, når sælen dukkede op, så ham sigte og skyde. Var det en forbier fortav han det ikke men fortalte videre, hvordan han skuede hen over havoverfladen for at genfinde sælen. Der var den - lige ved isskodsens, han prøvede at komme lidt nærmere med kajakken - så lagde han riflen til kinden, sælen var lige præcis midt for sigtekornet - bang! - man så sælens sidste krampetrækning, og så lå den død. Med venstre hånd viste han sælens bevægelser, fra den kom op af vandet og kikkede sig nysgerrigt omkring, til den dykkede eller blev liggende død, og højre hånd udgjorde riflen, hvormed han sigtede på sælen og skød. At det ikke altid var så let at skyde fra en kajak, når søen var urolig, vist med en svajen med „riffelhånden“, - men så

Her bor den tidligere storfanger Magnus.

Foto: Ib Tøpfer

kom byttet alligevel lige på kornet og bang! en dødbringende kugle fra højre hånd lagde straks den venstre død. Var hænderne ikke nok til at udmale sælens bevægelser og dramatiske endeligt, agerede han selv offer. En fangsttur med harpun som våben og en hvalros som udbytte var ikke mindre spændende. Man svedte med ham under hans umådelige besvær med at få has på den vældige tamp, og derefter skildrede han malende den store behændighed og anstrengelserne, der skulle udfoldes fra kajakken for at få den nedlagte fangst med ind til land. Men ikke alene resultatrige ture berettede han om, også lejligheder, hvor han havde været ude for nogle særlig drilagtige dyr og var blevet snydt for bytte, gav han til bedste.

Dette første møde blev langvarigt. Da vi brød op, var der gået et par timer, og det var blevet spisetid. I to timer var jeg blevet holdt i ånde med spændende oplevelser, og dog var underholdningen leveret af en mand, hvis sprog jeg ikke forstod.

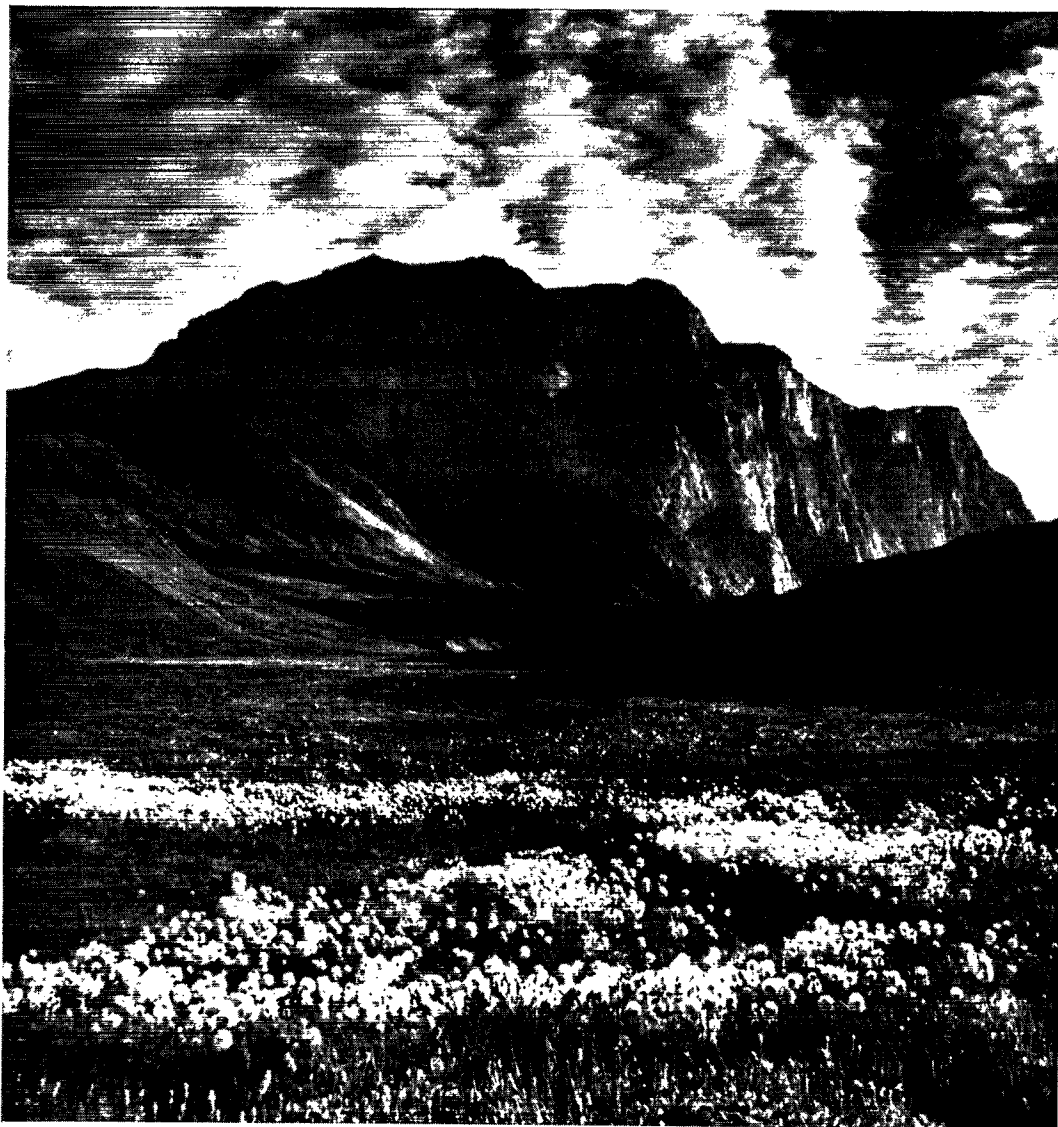
Siden fik jeg rig lejlighed til at stifte nærmere bekendtskab med Magnus og hans beretninger, og det har aldrig været kedeligt. Jeg erindrer i øvrigt ikke at have set ham i dårligt humør; karakteristisk for ham er et muntert smil og den store håndbevægelse til hilsen. Selv i de senere år, hvor han har været besværet af nogle mindre lammelser, har han været en ukuelig optimist.

Magnus er kendt over det meste af Østkysten. Han var storfanger i Angmagssalik, men flyttede ved Scoresbysund-kolonien grundlæggelse med nordpå til dette store, forjættede fangstdistrikt. Som Scoresbysund-samfundets ældste medlem - med trekvart århundrede på bagen - kan han se tilbage på et oplevelsesrigt liv. Han har altid været kendt som en dygtig fanger og en stor filur. Mange historier fortælles om ham, og han giver stadig anledning til nye. Det morer ham, hvis han kan komme til at løbe om hjørner med folk, og det morer for den sags skyld lige så meget ofrene, for Magnus påfund er aldrig lumske og udspekulerede. Han griber lejligheden, når den byder sig, og det gør intet skår i glæden, dersom forehavendet ikke lykkes.

Engang solgte Magnus en sæl til en nyankommen maskinmester for den „uhørt billige pris af 40 kr.“ Det var et lejlighedskøb, forsikrede Magnus, men maskinmesteren måtte til gengæld også endelig love ikke at nævne det for en mors sjæl, for ellers ville Magnus få ubehageligheder på grund af ufin konkurrence. Da køberen senere i en sluttet kreds berørte handelen og fik oplyst, at prisen på sæler lå mellem 15 og 20 kr., gav det selvfølgelig anledning til megen latter og mange drillerier.

Som de fleste ældre fangere har Magnus et godt håndelag, og hans snedkereren er af en meget fin kvalitet, trods det særdeles beskedne udvalg af værktøj han råder over. Fremstilling af masker, harpuner og lignende souvenirs til danskerne er ikke almindeligt i Scoresbysund-distriktet, da rene fangere kun ser med overbærenhed på denne form for fortjeneste. Hvis man imidlertid alligevel efter mange overtalelser og megen tålmodighed får Magnus til at lave et sådant stykke husflid, kan man være sikker på, at han gør noget ud af det og afleverer det smukt og afpuddet. Hvis det er en maske, fortæller han samtidig en historie om forbilledet for masken, som regel er det en person fra de gamle tider i Angmagssalik. Desuden får man i alle tilfælde nøje at vide, hvilke materialer han har brugt, hvorfor han netop har anvendt dem, og hvilket formål tingen virkelig har eller har haft.

Nogen velstående mand er Magnus ikke mere. Nu, hvor alderen trods alt gør sig gældende, bliver det ikke til ret meget med fangsten, så han må klare sig med aldersrenten, som han eller konen henter i Scoresbysund hver måned. Ikke desto mindre er der altid åbent hus hos Magnus ude på pynten. Han er dertil ikke bange for at tilbyde husly, så længe der bare er plads i hans beskedne bolig, men desværre medfører denne imødekommenhed fra hans side blot yderligere økonomiske vanskeligheder. I pagt med gammel tradition deler han med andre, når han har noget at give af, men desværre er det ikke altid, at de andre tænker lige så uselvsk, når de har rigeligt. Man kan på en måde sige, at Magnus selv er skyld deri, fordi han forstår at give de smuler han har med en stolt selvfølgelighed, som øste han af et uendeligt forråd.

Blomstrende kæruld i østgrønlandsk bjergdal.

Foto: W. Lüthy

Han holder stadig af de særlige spiser, hvormed man delikaterede sig i gamle dage, og en vinter inviterede han pludselig på gammel sæl. Det viste sig, at han sommeren før havde gravet en sæl ned og - trods sløje perioder gemt den til nu, hvor den havde opnået den rette lagring. Selvom det nutildags ikke er almindeligt med den slags mad, var der blandt deltagerne i måltidet almindelig enighed om, at det var en lækkerbidsken.

For mange Scoresbysund-farere vil navnet Magnus sikkert først og fremmest være knyttet til trommedans. Adskillige af de ældste i distriktet kan danse trommedans, men kun sjældent får man lejlighed til at overvære det. Derimod kan det ved tilpas festlige lejligheder nok lykkes at få overtalt Magnus til at træde frem. Skuespilleren i ham gør sig også her gældende, og desuden føler han sig på denne måde atter som midtpunkt i forsamlingen, ligesom han var vant til fra gamle dage.

Det er som om han smyger alderen af sig, når han danser. Når han indleder med at slå den monotone rytme på trommen, tøer de stive led op, han lukker øjnene og begynder så at synge. Følgende sangen lader han snart kroppen svinge fra side til side og snart fare frem i ryk, alt imedens hans ansigtsudtryk uafsladeligt skifter.

Det er tydeligt, at der er forskel på hans dans fra en gang til en anden. Sommetider er det ganske øjensynligt, at det kun er en forestilling, han giver til bedste, medens man til andre tider kan opleve at se ham være helt opslugt af dansen.

Magnus er selvfølgelig den rette til på de mørke vinteraftener af fortælle fantastiske historier om krivotok'er og andre skrækkindgydende væsener, så tilhørerne sidder tryllebundne og næppe tør gå hjem bagefter. Anledningen til disse historier er som regel de årligt tilbagevendende rygter om, at der er blevet iagttaget forskrækkelige væsener i nærheden af husene. Selv om der ganske givet er en sport i at fremkomme med beretninger, der kan skabe uhygge, er det dog på forhånd givet, at de får succes, da fantasien let sættes i gang i mørketiden. En mand som Magnus har især baggrund for at kunne gøre fortællingerne levende, da han jo kom til verden, før missionen nåede Østgrønland, og derfor har kendt den tid, hvor overtroen endnu var en realitet. Selv ynder han også at tale om mærkelige hændelser, som han med mellemrum mener at være ude for, som f. eks. da han i den nyfaldne sne så nogle fodspor, som pludseligt og umotiveret begyndte foran hans hus og lige så brat holdt op lidt længere henne. Dette kunne selvfølgelig kun udlægges således, at en ånd var kommet flyvende og havde kikket til gamle Magnus og derefter var lettet igen. En anden forklaring, som gav nogle vindpust skylden, blev forkastet, men den var jo heller ikke nær så spændende. Er historien god, kan man jo også se stort på, om den er sandfærdig.

„Man har ikke andet sjov, end det man selv laver,“ kunne udmærket være Magnus valgsprog. Hans høje alder og megen modgang til trods lyser munterheden og optimismen ud af ham og er med til at sætte humør i hans omgivelser.

Mange af de gamle fangere i distriktet er mindst lige så interessante og nogle vel endda større personligheder, men der er noget særligt over Magnus, denne eks-storfanger, skuespiller og filur i een og samme person.